

بررسی مقایسه‌ای افسردگی دانشجویان پرستاری کارآموز در عرصه (اینترشیپ) در دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران در سالهای ۷۷-۱۳۷۶

نسرین سلمانی با روق* ناهیددوخت شریفی نیستانک** فرزانه یوسفی*** عباس مهران****

□ چکیده:

افسردگی واکنش هیجانی انسانها نسبت به یک فقدان و یا نارسائی است، که می‌تواند بعلت غمگینی مبهم و جدی باشد و برای ماهها و سالها تأثیراتی بر روی بدن، خلق و تفکر بوجود آورد (۱). افسردگی با علائمی نظیر ناتوانی، درکسب لذت و کاهش انرژی مشخص می‌شود که منجر به افت کارایی شخص می‌گردد (۲). پرستاران بیش از سایرین بدلیل موقیت شغلی خویش در معرض ابتلاء به صدمات روانی، جسمانی ناشی از کار قرار می‌گیرند (۳).

دانشجویان پرستاری با شروع دوره کارورزی در عرصه، برای اولین بار در معرض آسیبهای محیط کاری قرار می‌گیرند. علائم افسردگی در بین دانشجویانی که مشغول گذراندن دوره اترن شیبی هستند مشاهده می‌شود. به منظور بررسی مقایسه‌ای افسردگی در بین این گروه از دانشجویان پرستاری یک مطالعه توصیفی انجام گردید که طی آن ۶۷ نفر از دانشجویان پرستاری کارآموز در عرصه که در یک دوره مشغول به تحصیل بودند به روش سیستماتیک انتخاب گردیدند. نمونه‌های انتخابی را ۳۴ نفر قبل از دوره و ۳۳ نفر بعد از دوره (۵ ماه بعد) تشکیل می‌دادند. جهت تعیین نسبت افسردگی در دانشجویان پرستاری کارآموز در عرصه با در نظر گرفتن متغیرهای سن، جنس، محل سکونت و وضعیت تأهل از روش تطبیق میانگین‌ها در دو گروه قبل و بعد از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه استفاده گردید. نتایج حاصل با استفاده از آزمون Z عدم تأثیر برنامه کارآموزی در عرصه را بر نسبت افسردگی نشان داد.

□ کلید واژه‌ها: افسردگی، کارآموزی در عرصه، دانشجویان پرستاری

- *- کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- ** - کارشناس ارشد پرستاری و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- *** - کارشناس ارشد بهداشت و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- **** - کارشناس ارشد آمار و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری مامائی دانشگاه علوم پزشکی تهران

□ مقدمه:

به منظور تکمیل مهارت‌های بالینی پرستاران، دوره کارآموزی در عرصه (اینتر شیبی) در برنامه تحصیلی دانشجویان پرستاری در ایران از سال تحصیلی ۷۳-۱۳۷۲ قرار گرفت و طول مدت این دوره یکسال تعیین شده است.

کارآموزی در عرصه برنامه‌ای است که برای پرستارانی که در مرحله فارغ‌التحصیلی قرار می‌گیرند مقرر شده است و در واقع اینترن شیبی جذب پیوسته پرستارانی است که تازه فارغ‌التحصیل می‌شوند و طول این دوره به تفاوت از یکماه تا یکسال می‌باشد. در این دوره تجربه‌ای که پرستار کسب می‌کند باعث می‌شود که در انجام فعالیت‌های خویش در نقش یک فرد مستقل احساس راحتی نماید. برنامه‌های اینترن شیبی پرستاری به ایجاد اطمینان در فارغ‌التحصیلان جدید کمک می‌کند. سطوح ناامیدی را کاهش داده و برنامه ریزی مراقبت پرستاری را افزایش می‌دهد (۴).

برخی از مطالعات نشان داده‌اند که نقش عوامل محیطی در ایجاد افسردگی از اهمیت بسزایی برخوردار است. پرستاران ابتدا از احساس تحریک پذیری شکایت دارند و بعدها این احساس توسط افسردگی، بی تفاوتی، خستگی، عدم تمرکز و سایر علائم پیگیری می‌شود. این نشان دهنده سیکل معیوبی است که بین شغل و زندگی این افراد ایجاد می‌شود (۳).

□ روش کار:

این تحقیق یک مطالعه توصیفی می‌باشد که در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم

پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تهران در سال تحصیلی ۷۷-۷۶ انجام شده است.

در این پژوهش از ۱۰۲ نفر دانشجویان پرستاری که به مرحله کارآموزی در عرصه رسیده بودند، ۶۷ نفر دختر و پسر به روش سیستماتیک انتخاب گردیدند که ۳۴ نفر قبل از گذراندن کارآموزی در عرصه و ۳۳ نفر بعد از گذراندن دوره فوق (۵ ماه بعد) بودند. در ضمن دانشجویان مورد نظر سابقه ابتلاء به افسردگی یا سایر بیماری‌های روانی را نداشتند.

اندازه‌گیری با پرسشنامه دو قسمتی که قسمت اول حاوی سؤالاتی با پاسخ بسته در مورد مشخصات دموگرافیک دانشجویان و قسمت دوم آزمون افسردگی بک (Beck) برای سنجش ابتلاء به افسردگی و شدت آن بود صورت گرفت. پرسشنامه مذکور یک بار قبل از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه و بار بعد پس از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه (۵ ماه بعد) توسط دانشجویان مورد نظر تکمیل گردید. آنالیز اطلاعات با استفاده از آزمون X^2 , Z و محاسبه مقدار P برای هر داده بدست آمد.

□ نتایج:

در این مطالعه ۶۷ نفر از دانشجویان پرستاری ۳۴ نفر قبل و ۳۳ نفر بعد از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه مورد بررسی قرار گرفتند که از این تعداد ۵۶ نفر دختر و ۱۱ نفر پسر بودند. پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده مشاهده گردید ۱۰۰ درصد دانشجویان قبل از گذراندن این دوره در سنین ۲۴-۲۰ سال دارای افسردگی خفیف بودند، در صورتی که دانشجویان

مساوی دارای افسردگی خفیف (با توجه به تعداد) بودند. دانشجویان تهرانی و شهرستانی قبل و بعد از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه بطور مساوی (۵۰ درصد) از افسردگی خفیف برخوردار بودند.

همچنین نتایج این بررسی نشان داد که ۵۵/۸ درصد قبل از گذراندن دوره و ۶۶/۶ درصد از گذراندن دوره، طرح کارآموزی در عرصه را تا حدودی باعث افزایش مهارت‌های خویش می‌دانستند و آزمون آماری χ^2 ارتباط معنی داری بین دو گروه نشان داد (جدول شماره ۱). از نظر ابتلاء به افسردگی ۷۹/۵ درصد دانشجویان قبل از گذراندن دوره و ۶۶/۶ درصد آنها بعد از گذراندن دوره (با توجه به آزمون افسردگی بک) افسردگی در سطح طبیعی و ۱۷/۶ درصد از آنها قبل از دوره و ۳۰/۳ درصد بعد از دوره دچار افسردگی خفیف بودند (جدول شماره ۲).

در همین سنین بعد از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه ۸۰ درصد و ۲۰ درصد دیگر در سنین ۳۴-۳۰ سالگی افسردگی خفیف را نشان دادند. در ضمن دختران بیش از پسران و مجردها بیش از متأهلین از درجه افسردگی برخوردار بودند. همچنین از نظر کسب درآمد قبل از گذراندن دوره ۸۳/۳ درصد و بعد از گذراندن دوره ۷۰ درصد از دانشجویان منبع کسب درآمدی را ذکر نکردند و هر دو گروه دارای افسردگی در سطح خفیف بودند. ۳۳/۳ درصد از دانشجویان پرستاری قبل از گذراندن دوره از طرح کارآموزی در عرصه رضایت داشتند و ۶۶/۷ درصد ناراضی بودند که دارای افسردگی خفیف نیز بودند در حالیکه بعد از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه دانشجویانی که از این طرح ناراضی بودند ۱۰۰ درصد دارای افسردگی خفیف بودند. دانشجویان دختر و پسر و دانشجویان مجرد و متأهل تقریباً به نسبت

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی مطلق و نسبی نمونه‌های مورد پژوهش قبل و بعد از دوره اینترشیپ بر حسب افزایش مهارت‌ها

گروه دانشجویان	قبل از دوره اینترشیپ		بعد از دوره اینترشیپ		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
افزایش مهارت‌ها						
بله	۱۱	۳۲/۴	۲	۶/۱	۱۳	۱۹/۴
تا حدودی	۱۹	۵۵/۸	۲۲	۶۶/۶	۴۱	۶۱/۲
خیر	۴	۱۱/۸	۹	۲۷/۳	۱۳	۱۹/۴
جمع	۳۴	۱۰۰	۳۳	۱۰۰	۶۷	۱۰۰

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی مطلق و نسبی نمونه‌های مورد پژوهش قبل و بعد از دوره اینترشیپ بر حسب میزان افسردگی

میزان افسردگی		قبل از دوره اینترشیپ		بعد از دوره اینترشیپ		جمع
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
طبیعی (۰-۱۵)		۲۷	۷۹/۵	۲۲	۶۶/۶	۴۹
خفیف (۱۶-۳۱)		۶	۱۷/۶	۱۰	۳۰/۳	۱۶
متوسط (۳۲-۴۷)		۱	۲/۹	۱	۳/۱	۲
جمع		۳۴	۱۰۰	۳۳	۱۰۰	۶۷

۵ بحث و نتیجه‌گیری

کارآموزی در عرصه را بر نسبت افسردگی نشان می‌دهد.

با توجه به تعداد بیشتر مجردها درصد افسردگی خفیف در آنها بیشتر از متأهلین بوده که در این مورد نیز آزمون X^2 ارتباط معنی داری را بین دو گروه نشان داد.

میزان افسردگی خفیف در دانشجویان تهرانی و شهرستانی قبل و بعد از دوره کارآموزی در عرصه به یک نسبت بوده که در این مورد نیز با استفاده از آزمون X^2 ارتباط معنی داری دیده شد. بیشترین دانشجویان ۷۹/۴ درصد قبل از دوره و ۶۳/۶ درصد بعد از دوره کارآموزی در عرصه اظهار داشتند که منبع کسب درآمدی ندارند. قبل از گذراندن دوره ۸۳/۳ درصد و پس از گذراندن دوره ۷۰ درصد از دانشجویان پرستاری دارای افسردگی خفیف بودند و شاید این مسئله خود یکی از دلایل مؤثر بر افسردگی خفیف نیز باشد. بیشترین دانشجویان پرستاری ۵۵/۸ درصد قبل از گذراندن دوره و ۶۶/۶ درصد بعد از گذراندن دوره طرح کارآموزی در عرصه را تا حدودی باعث افزایش مهارت‌های خویش می‌دانستند و نتایج

دانشجویان پرستاری قبل از گذراندن دوره کارآموزی در عرصه ۱۰۰ درصد و پس از گذراندن این دوره ۸۰ درصد در سنین بین ۲۴-۲۰ سال بودند در صورتی که ۲۰ درصد آنان پس از گذراندن دوره در سنین ۳۴-۳۰ سال قرار داشتند که دارای افسردگی خفیف بودند ولی ارتباط معنی داری دیده نشد. بارلو اظهار می‌دارد سن ابتلاء به افسردگی از ۳۵-۳۰ سال به ۲۴-۲۰ سال کاهش یافته است و افراد افسرده غالباً جوانان هستند (۳). دانشجویان دختر و پسر هر چند از نظر درجه افسردگی تقریباً مساوی بودند ولی درجه افسردگی خفیف در دختران به مراتب بیشتر از پسران بوده و با انجام آزمون X^2 بین دو گروه ارتباط معنی داری دیده شد. بالاترین میزان فشار روانی را زنانی که وظیفه پرستاری را بر عهده دارند تحمل می‌کنند که در نهایت باعث حالاتی از جمله بی‌تفاوتی، کندی در پاسخ دهی، کج خلقی و کاهش ارتباط با دنیای خارج می‌شود که این علائم افسردگی را جلوه‌گر می‌سازد (۵). همچنین نتایج نشانگر مساوی بودن دو میانگین نمرات در دو گروه بود که عدم تأثیر برنامه

آزمون X^2 ($P < 0.05$) ارتباط معنی‌داری را بین دو گروه نشان داد.

همچنانکه در تحقیقات انجام شده بر روی مهارت‌های آموزشی قبل از انجام خدمات بالینی نشان داده شده است، آموزش دادن به پرستارانی که بعدها در بخش‌های مختلف مشغول بکار خواهند شد می‌تواند از اضطراب و افسردگی آنان در مواجهه با موقعیتهای واقعی بکاهد (۶). همچنین کار مشترک دانشجوی کارآموز در عرصه و پرستاران با تجربه، مراقبت از بیمار را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در نتیجه اقامت کوتاه مدت و چرخشی دانشجوی پرستاری کارآموز در عرصه در یک واحد، اثر مطلوب در آموزش و یادگیری آنها دارد.

REFERENCES:

- 1- Johnson, Barbara. Schoen. *Psychiatric Mental Health Nursing*. Philadelphia. Lippincott co, 1997.
- 2- Tomey, Marriner Ann. *Guide to Nursing Management*. et. louis. philadelphia mosby co, 1992.
- 3- Barlow, John *The story of the Blues Nursing Times*. 1992, June, 88 (23)
- 4- Douglass. loura mae. *The Effective Nursing leader and manager*. stlouis, mosby co, 1996
- 5- Furey, Joan. *woman vietnam returns a comparison of studies*, *Journal of psycho-social nursing*. 1991, 29(3).
- 6- Bell, Margaret, *Learning a complex nursing skill: student anxiety and the effect of preclinical skill evaluation*, *Journal of Nursing Education* 1991, 30(5).